

Anne Tutumlarının Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Problem Çözme Becerilerine Etkisi*

Alpaslan GÖRÜCÜ**
Nurşen KARAKUŞ***

ÖZ

Bu araştırmanın genel amacı, anne tutumlarının, okul öncesi dönem çocuklarının sosyal problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesidir. Çalışmanın evreni, Konya ili merkez Selçuklu, Meram ve Karatay ilçelerindeki okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 60-72 ay çocuklar ve bunların annelerinden oluşmaktadır. Çalışma grubu ise, okul öncesi eğitim kurumlarından tesadüfi olarak seçilen 249 kız 251 erkek olmak üzere toplam 500 çocuk ve bunların annelerinden oluşmaktadır. Araştırmada verilerin toplanması amacıyla "Aile Bilgi Formu", "Ebeveyn Tutum Ölçeği" ve "Wally Sosyal Problem Çözme Testi" kullanılmıştır. Verilerin analizinde "Anova" testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, anne tutumlarının, çocukların sosyal problem çözme becerilerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Tutum, Okul Öncesi Eğitim, Sosyal Problem Çözme

The Impact of Maternal Attitudes on Preschool Children's Problem-Solving Skills

ABSTRACT

The main purpose of this research is to examine the interaction between "mother attitudes" and "social problem solving skills of preschool age children". The population of the work consists of the mothers of 60-72 month old children going to pre-school institutions in Selçuklu, Meram and Karatay districts of Konya. This study consists of a total of 500 children, 249 female and 251 male, and their mothers. "Family Information Form", "Parental Attitude Scale" and "Wally Social Problem Solving Test" were used. In the analysis of the data "Anova" test was used. As a result of the research, it was concluded that the mother attitudes do not have an effect on children's social problem solving skills.

Keywords: Attitude, Pre-School Education, Social Problem Solving

1. Giriş

Problem, birçok araştırmacı tarafından farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Problem, bir kişinin istenilen hedefe ulaşmak amacıyla topladığı mevcut güçlerinin karşısına çıkan engeldir (Bingham, 1998). Bireyin hedefe ulaşmada engellenme ile karşılaştığı bir çatışma durumudur (Morgan, 2000). Bir şeyin olması gerektiği durum ile şu anda olan durum arasındaki farktır (Kneeland, 2001). Bireyin karşılaştığı yeni bir güçlük durumudur (Çalık, 2003). İnsanın bir ihtiyacını doyurmasını, bir amacına ulaşmasını durduran engeldir (Başaran, 2005). Kişide rahatsızlık uyandıran, giderilmek istenen güçlüklerdir (Aydoğan vd., 2014). Sayılan tanımların ışığında problemi; kişide rahatsızlık uyandıran, onun amacına ulaşmasını engelleyen, çözüme ihtiyaç duyulan güç ve karmaşık bir durum olarak nitelenebilir. Birey, karşılaştığı bu güç durumu çözmek için belirgin bir çaba içerisine girdiğinde problem çözme süreci başlar (Begde ve Özyürek, 2016). Bireyler hayatları boyunca pek çok problemle karşılaşır ve bu problemlerin çözümü gerekmektedir (Koray ve Azar, 2008; Cüceloğlu, 2016). Yani problem, problem çözme sürecini de beraberinde getirir.

Problemde olduğu gibi, çocukluk çağından itibaren öğrenilen ve okul yıllarında geliştirilen bir davranış (Miller ve Nunn, 2001) olarak nitelenen problem çözme kavramında da farklı tanımların yapıldığı görülmektedir. Problem çözme, günlük hayatta karşılaşılan bir sorun ile başa çıkmada etkili bir çözüm yolu belirleyebilme veya keşfedebilmeye ilişkin bilişsel ve davranışsal süreçtir (D'Zurilla vd., 2002). Problem çözme, problem olan durumun belirlenerek çözüm yolunun aranması, problemi anlayıp buna çözüm bulana kadar geçirilen süreç, daha önceki yaşantılardan öğrenilen bilgilerden yararlanarak bir problem durumunu çözme, etkili bir şekilde öğrenme, bireysel yetenekleri geliştirme olarak kabul edilir (Aydoğan,

*Nurşen Karakuş'un Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından kabul edilen "60-72 Ay Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerilerinin Anne Tutumları Açısından İncelenmesi" isimli tezinden özetlenmiştir.

**Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, alpgorucu@selcuk.edu.tr

***Okul Öncesi Öğretmeni, Selçuklu Keskesler Anaokulu, nurs1210@gmail.com

Makalenin Gönderim Tarihi: 13.03.2017; Makalenin Kabul Tarihi: 06.04.2017

2012; Aydoğan vd., 2014). Problem çözme becerisi genellikle bilişsel ve davranışsal şemsiye altında psikolojik terapi olarak düşünülür. Sözü edilen terapi, kişinin küçük-büyük sorunlarla ve travmalarla başa çıkma yeteneğini geliştirir ve bireyi karşılaştığı sorunun fiziksel ve psikolojik etkilerinden korur (Nezu vd., 2013). Sosyal problem çözme becerisi ise, çocukların hayatlarında her zaman karşılaşılabilecekleri sorunları çözmek için çözüm üretme ve etkili başa çıkma yöntemlerini keşfetme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz ve Tepeli, 2013).

Öğrenilebilir bir özellik olarak nitelenen (Güçlü, 2003) problem çözme becerisi, bireyin içinde yaşadığı çevreye uyum sağlamasına yardım eder. Bu nedenle bireyler yaşadıkları çevreye etkin uyum sağlayabilmek için problem çözmeyi öğrenmek durumundadır (Senemoğlu, 2016). Problem çözme becerisi gelişmiş birey; başarılı, hayatta karşılaşılabileceği kişisel, mesleki ve sosyal problemleri bilişsel yeteneklerini kullanarak çözebilen, toplumun ihtiyaç duyduğu nitelikli bireydir (Anlıak ve Dinçer, 2005; Çalışkan vd., 2006).

Problem çözme, sadece yetişkinlerde değil her yaşta görülen bir durumdur. Yaşadığımız dünyanın karmaşıklığı çocukları çözümlenmesi gereken problemlerle sık sık karşı karşıya getirdiğinden problem çözmeyi öğrenme, erken çocukluk eğitiminin en kritik noktasını oluşturmaktadır (Kesicioğlu, 2015). Problem çözme becerilerinin kazandırılması gereken dönem, kişinin temellerinin atıldığı erken çocukluk yıllarıdır. Bu yıllarda çocuklara, problemi anlama ve çözme stratejileri kolaylıkla kazandırılabilir (Aydoğan, 2012). Çocukların, okul öncesi dönemden itibaren problem çözme yeteneklerinin geliştirilmesi, gerçek hayata uyum sağlama açısından çok önemlidir. Problemler, çocuklara kendi tarzları ile keşfetme imkanı verirken, yeni kazanılacak davranışlar ile deneyimler arasında bir denge kurulmasına yardımcı olur (Zembat ve Unutkan, 2005). Çocuklar iyi bir problem çözücü olurlarsa, karşılaşılabilecekleri kişisel, sosyal ve çalışma hayatına ait problemleri daha kolay çözebileceklerdir. Çocukların küçük yaştan itibaren karşılaştıkları problemlere çözüm yolu bulmasına fırsat tanımak bilgisini, becerisini, yeteneğini kullanmasını sağlar. Böylece birey olarak, başkalarına bağımlı olmadan karşılaşılabileceği problemlere çözüm bulmanın temelleri atılmış olur (Aydoğan vd., 2014).

Bireylerin problem çözme becerisine etki eden birçok sosyal faktör vardır ve problem çözme yeteneklerinin gelişmesini sağlayan beceri ve alışkanlıkların kazanılmasında aile önemli bir faktördür (Arslan ve Kabasakal, 2013). Aile insan ilişkilerinin sergilendiği bir sahne gibi düşünülebilir. Çocuk, bu sahnede insan ilişkilerini bütün karmaşık yönleriyle gözlemler ve yaşar. İnsan ilişkilerini belirleyen anlaşma, bağlılık, işbirliği gibi olumlu nitelikleri evde kazanır. Anlaşmazlık, çekişme ve çatışma gibi olumsuz durumlarda takınacağı tutumları evde öğrenir (Yörükoğlu, 2007). Çocuklar insan ilişkilerinde önemli rol oynayan iş birliği ve sosyal ilişkilere ilişkin davranışları, anne-babaları ile etkileşimleri sonucunda kazanırlar. Anne-babası ile sağlıklı bir iletişim ve etkileşim içinde olan çocuklar, karşılaştıkları sorunlar karşısında duygularını ve düşüncelerini sürdürmeye ve kavgaya girmeden daha rahat ifade edebilirler (Çağdaş, 2015). Bir çocuğun ruh sağlığını belirleyen etkenler, aile içinde aranmalıdır. Anne-babanın kendi sorunları, tartışmaları, çatışmaları, çocuklara derece derece yansır (Aydın, 2004). Bu nedenle, çocuğun yetiştiği aile ortamı önemlidir. Yetişkinlerden destek görmeyen, stresli bir ev ortamından gelen çocuklarda, destek gören çocuklara göre problemlerle davranışlar daha çok görülmektedir. Olumsuz ev şartları içinde büyümüş olan çocuklarda aşırı derecede çekingenlik, saldırgan hareketler, akranlarla uyumsuzluk gibi davranış problemleri görülmektedir. Çünkü çocuklar sosyal etkileşimi beraber oldukları yetişkinlerden öğrenmektedirler (Dinçer ve Güneysu, 1995). Görüldüğü gibi, bireyin dengeli ve uyumlu bir kişilik yapısına sahip olması, içinde yetiştiği aile ortamının niteliği ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle bireyin psiko-sosyal gelişimini etkileyen en önemli etmenlerden bir tanesi anne-baba tutumlarıdır (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005). Özellikle annenin çocuğa yönelik olan tutumları onun gelişimini olumlu ya da olumsuz etkiler (Olçay, 2008). Tutum; yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün nesne ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici bir etkiye sahip ruhsal ve sinirsel hazırlık durumudur (Freedman vd., 2003).

Literatürde farklılıklar olmakla beraber araştırmacılar, yapılan sınıflamalara dayanarak demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici olmak üzere dört yaygın anne-baba tutumunu bildirmektedir (Özyürek ve Tezel Şahin, 2012; Steinberg, 2013; Arslan ve Kabasakal, 2013). Demokratik tutum, çocuğun varlığına ve isteklerine saygı duyulan, gelişim aşamalarına göre çocuğa bazı sorumluluklar verilen, ona söz ve seçim hakkı tanıyarak güven duyan ve destekleyen, uyulması gereken kuralların belli olduğu, doğru

iletişim kurabilen, kontrol ve disiplin açısından başarılı ailelerde görülür (Grolnick, 2003; Tuzcuoğlu, 2003; Vural, 2004). Otoriter tutum, çocuğa sağlanan hakların en aza indirildiği, değer ve itaate önem veren, büyük oranda yönergeci, statü yönelimli, sık sık cezaya başvuran, ülkemizde oldukça yaygın olarak görülen, daha çok ataerkil ailelerde görülür (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2007; Kaya vd., 2012; Tuzcuoğlu ve Erdoğan, 2014). Aşırı koruyucu tutum, çocukların aşırı bir kontrol ortamında çevreye ve hayata uyumda zorlanarak, öğrenilmiş çaresizlikle aileye bağımlı olarak büyüdüğü, çocuklara karşı sınırsız özverinin olduğu, bu özveriye karşılık anne-babanın çocuktan her türlü isteklerinin karşılanmasını beklediği ailelerde görülür (Kaya vd., 2012; Yavuzer, 2016; Yörüköğlu, 2016). İzin verici tutum, çocuğun bakım ve ihtiyaçlarına ilgili ve bunları karşılayabilen ancak çocuğa sorumluluk verme, çocukla iletişim kurma ve disiplin açısından yetersiz, onların şımarmasına zemin hazırlayan bir özgürlük ortamının olduğu, kabul edici ve yumuşak bir davranış tarzının benimsendiği ailelerde görülür (Grolnick, 2003; Steinberg, 2013; Tuzcuoğlu ve Erdoğan, 2014).

Ailelerin çocuklarına karşı tutumları farklı şartlar ve çocuğun özelliklerine bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Bazı aileler daha baskıcı, bazıları demokratik, bazıları da daha hoşgörülü olabilmektedir. Bazı çocuklara sevildikleri daha çok hissettirilmekte, bazılarına aile ile ilgili konularda söz hakkı verilmektedir. Bütün bu tutumlar, çocuğun hem kişiliği hem de sosyal gelişimi üzerinde etkili olmaktadır (Altinköprü, 2000; Yavuzer, 2012; Sasık 2014). Ailede çocuğa karşı takınılan tutumlar, çocuğun kişilik gelişimi üzerinde oldukça büyük etki yapmaktadır. Anne-babanın tutumları çocuğun hayatında önemli rol oynamaktadır. Çocuk, yetişme çağına anne-babasıyla özdeşim kurarak, kişiliğinin temellerini oluşturmaya başlamaktadır. Anne veya babanın çocuklarına karşı tutumu ilk günden itibaren çocuk üzerinde derin ve kalıcı izler bırakmaktadır. Anne-babalar çocuklarına karşı sergiledikleri tutumlar ve çevrelerindeki sosyal ortamlar ilişkileriyle çocukta olumlu ya da olumsuz davranışların yerleşmesine katkı sağlarlar. Aile içinde çocuğun gözlemediği her bir davranış, onun ileriki hayatında göstereceği davranışa temel oluşturmaktadır (Yıldız, 2004; Durualp ve Aral, 2011; Attili vd., 2011; Kaya vd., 2012). Çocuğun tüm gelişim alanlarında olduğu gibi problem çözme becerisinin gelişiminde de anne-baba tutumları etkili olmaktadır. Çocuğun ileriki hayatında gerek aile içindeki bireylerle, gerek yaşlıları ve diğer insanlarla sağlıklı iyi ilişkiler kurabilmesi için fırsatların sağlanması ve bunların geliştirilmesi anne-babaların tutum ve davranışları ile şekillenir. Çocuk başkalarına karşı nasıl davranacağını, toplumda karşılaştığı zorluklarla başa çıkabilmeyi öğrenmek zorundadır. Bu alanda uygun bir örnek oluşturmanın ve çocuğun toplumsal davranışına şekil vermenin sorumluluğu da aileye düşmektedir (Arı ve Şahin Seçer, 2003). Çocuklar, karşılaşabilecekleri sorunlarla başa çıkma yollarını, ailede öğrenmektedirler. Olumlu aile ortamı, çocukların sağlıklı ve olumlu kişilik geliştirmelerine büyük ölçüde katkı sağlayacaktır. Özellikle annenin sosyal beceri düzeyi çocuğun sosyal beceri gelişimi üzerinde etkili olmaktadır (Aşkın, 2006; Özabacı, 2006).

Çocuğun kişiliğinin temel taşlarının olduğu okul öncesi dönemde ailenin çocuğa karşı olan tutum ve davranışları çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca anne ve babanın sadece çocuğa karşı değil, birbirine karşı davranışları da çocuğun dış dünya ile kuracağı ilişki için bir model oluşturmaktadır. Ana-babanın tutumu gelişmekte olan çocuğa model olur ve çocuk gördüğü bu modeli taklit ederek ve bu davranışları özümseyerek kişiliğini yavaş yavaş oluşturmaya başlar (Tümekaya ve Gülaçtı, 2010). Anne-babanın model olmasıyla çocuk ailede ilk deneyimlerini yaşar, insan ilişkilerini öğrenir. Okul öncesi dönemde sosyal problem çözme becerilerinin iyi düzeyde olması çocukların gruba uyum, okulda mutlu hissetmesi, akranlarıyla yaşadığı sorunları çözebilmesi açısından oldukça önemlidir. Arkadaşlarıyla iyi bir iletişim içinde olan çocukların akademik olarak da başarılı olduğu düşünülmektedir.

Yapılan literatür taramasında, çocukların problem çözme becerilerini farklı farklı yaş gruplarında, farklı boyutlarda ve farklı değişkenlere göre inceleyen araştırmalara rastlanmıştır (Freund, 1990; Dinçer ve Güneysu, 1995; Terzi Işık, 2000; Altun vd., 2001; Aydoğan, 2004; Anlık ve Dinçer, 2005; Tavlı, 2007; Dereli, 2008; Olcay, 2008; Özdil, 2008; Koray ve Azar, 2008; Şahin, 2009; Yılmaz, 2012; Bal, 2013; Yılmaz ve Tepeli, 2013; Ünal ve Aral, 2014; Bal ve Temel, 2014; Kesicioğlu, 2015). Bunun yanında anne-baba tutumları ile çocukların farklı özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar da vardır (Aktaş Özkafacı, 2012; Tuzcuoğlu ve Erdoğan, 2014; Sasık, 2014; Ünal Güçlü, 2015). Yine, anne-baba tutumlarının problem çözme becerisine etkisini inceleyen farklı yaş gruplarında yapılmış araştırmalara da rastlanmıştır (Hamarta, 2007; Zengin, 2008; Kaya vd., 2012; Arslan ve Kabasakal, 2013; Yılmaz, 2014). Ancak, anne-baba

tutumlarıyla çocukların problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların sınırlı sayıda olduğu (Oprea, 1997; Arı ve Şahin Seçer, 2003; Begde ve Özyürek, 2016) ve çocukların problem çözme becerileri ile anne tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen tek araştırmanın var olduğu gözlenmiştir (Ogelman vd., 2013).

Bu anlamda, çocuğun gelişiminde ilk ve en önemli unsur olarak kabul edilen annenin tutumunun, çocuğun problem çözme becerisine etkisinin incelenmesi önemli görülmektedir. Alana katkı sunmak amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmanın problem cümlesi “anne tutumları ile çocukların sosyal problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” olarak belirlenmiştir. Ayrıca şu alt problemlere de cevap aranmıştır:

- Çocukların sosyal problem çözme becerileri ile annelerinin demokratik tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Çocukların sosyal problem çözme becerileri ile annelerinin otoriter tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Çocukların sosyal problem çözme becerileri ile annelerinin aşırı koruyucu tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Çocukların sosyal problem çözme becerileri ile annelerinin izin verici tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, 60-72 ay çocukların anne tutumları ile sosyal problem çözme becerileri arasında bir ilişkinin olup olmadığını test etmeyi amaçlayan ilişkisel tarama modelinde bir çalışmadır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2014).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Konya ili merkez Selçuklu, Meram ve Karatay ilçelerinde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 ay çocuklar ve anneleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, sayılan ilçelerdeki okul öncesi eğitim kurumlarından tesadüfi olarak seçilen bağımsız anaokulları ve ilköğretime bağlı anasınıflarında eğitim gören 500 çocuk ve annelerinden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan çocukların bazı demografik özellikleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Çocukların Bazı Demografik Özelliklerinin Dağılımı

		N	%
Cinsiyet	Kız	249	49.8
	Erkek	251	50.2
	Toplam	500	100
Kardeş Sayısı	Kardeşi yok	112	22.4
	1 kardeş	264	52.8
	2 kardeş	124	24.8
	Toplam	500	100
Aile Yapısı	Çekirdek aile	454	90.8
	Geniş aile	46	9.2
	Toplam	500	100
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	80	16.0
	Ortaokul	75	15.0
	Lise	128	25.6
	Üniversite	185	37.0
	Lisansüstü	32	6.4
	Toplam	500	100
Aile Aylık Gelir	0-1000 TL	66	13.2
	1000-2500 TL	217	43.4
	2500 TL ve üstü	217	43.4
	Toplam	500	100
Okula Devam Süresi	1 yıl	361	72.2
	2 yıl	106	21.2
	3 yıl	33	6.6
	Toplam	500	100

Araştırma grubunu oluşturan çocukların 249'u (%49.8) kız, 251'i (50.2) ise erkektir. Gruptan 112 (%22,4) çocuk ailenin tek çocuğudur. 264 tanesinin (%52,8) bir adet kardeşi vardır. 124 (%24,8) çocuk ise iki kardeşe sahiptir. Çocukların 454'ü (%90.8) çekirdek aileye 46'sı (%9.2) ise geniş aileye sahiptir. Öğrenci annelerinin 80'i (%16.0) ilkokul, 75'i (%15.0) ortaokul, 128'i (%25.6) lise, 185'i (%37.0) üniversite ve 32'si de (%6.4) lisansüstü mezundur. Çocukların aile aylık gelir düzeyleri incelendiğinde 66 öğrenci ailesinin (%13.2) 0-1000 TL arası, 217 öğrenci ailesinin (%43.4) 1000-2500 TL arası ve 217 öğrenci ailesinin de (%43.4) 2500 TL ve üstü aylık gelire sahip olduğu görülmektedir. Öğrencilerin 361 (%72.2) tanesi 1 yıl, 106 tanesi (%21.2) 2 yıl ve 33 tanesi de (%6.6) 3 yıl okul öncesi devam süresine sahiptir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla Aile Bilgi Formu, Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Wally Sosyal Problem Çözme Testi kullanılmıştır. Aile Bilgi Formu araştırmacı tarafından araştırmaya katılan çocukların bazı demografik özelliklerini öğrenmek amacı ile hazırlanmıştır. Ebeveyn Tutum Ölçeği, Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından ebeveynlerin 2-6 yaş arasındaki çocuklarına olan davranışlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiş 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçekte yer alan maddelere "her zaman" ve "hiçbir zaman" arasında değişen beş seçenek arasında cevap verilmektedir. Ölçek, 4 alt boyuttan (demokratik boyut 17 madde, otoriter boyut 11 madde, aşırı koruyucu boyut 9 madde, izin verici boyut 9 madde) ve 46 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yüksek puanlar alt boyutun ait olduğu ebeveynlik tutumunun baskın olduğunu, düşük puanlar ise o ebeveynlik tutumunun zayıf olduğunu göstermektedir. Boyutların Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları demokratik boyut için .83, otoriter boyut için .76, aşırı koruyucu boyut için .75 ve izin verici boyutu için .74'tür. Wally Sosyal Problem Çözme Testi problem çözmenin hem niteliksel hem de niceliksel boyutunu ölçmek için geliştirilmiştir (Johnson, 2000). Test, kız ve erkek çocuklar için hazırlanan 15 resim içeren iki farklı formdan oluşmaktadır. Testte çocuklara varsayımsal problem durumları anlatan renklendirilmiş 15 resim sunulur ve böyle bir problemle karşılaştıklarında "ne yaparsın" diye sorulur (Dereli, 2008; Yılmaz, 2012). Çocuğun aldığı her pozitif sonuca bir (1) puan, negatif ve puanlanmaz sonucuna sıfır (0) puan verilir. Çocuğun bu testten aldığı en düşük puan sıfır (0), en yüksek puan ise on beş (15)'dir.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan Aile Bilgi Formu ve Ebeveyn Tutum Ölçeği, ailelere araştırmacı ve sınıf öğretmenleri tarafından ulaştırılmış ve aynı yolla geri toplanmıştır. Wally Sosyal Problem Çözme Testi ise çocuklara bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS 20.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde önem düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir.

3. Bulgular

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular araştırmanın alt amaçları doğrultusunda aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Çocukların Anne Tutumları (Demokratik, Otoriter, Aşırı Koruyucu, İzin Verici) ile Sosyal Problem Çözme Becerileri Varyans Analizi Testi Sonuçları

	Demokratik Tutum	N	Mean±SD	F	P	
Sosyal Problem Çözme Becerisi	Düşük	100	10.99±3.013	1.892	.152	
	Orta	322	11.57±2.665			
	Yüksek	78	11.21±2.830			
	Otoriter Tutum					
	Düşük	98	11.34±2.810	.150	.861	
	Orta	347	11.38±2.728			
	Yüksek	55	11.58±2.986			
	Aşırı Koruyucu Tutum					
	Düşük	94	11.62±2.423	1.006	.366	
	Orta	324	11.42±2.707			
	Yüksek	82	11.04±3.324			
	İzin Verici Tutum					
Düşük	97	11.06±2.933	1.188	.306		
Orta	335	11.53±2.697				
Yüksek	68	11.24±2.866				

Tablo 2, çocukların anne tutumları ile sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi vermektedir. Tabloya göre demokratik tutum alt boyutunda, düşük düzeyde demokratik tutuma sahip anne çocuklarının sosyal problem çözme puan ortalaması 10.99, orta düzeyde 11.57 ve yüksek düzeyde 11.21'dir. Puan ortalamaları arası farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan analiz sonucunda F değeri 1.892 ($p>0.05$) olarak bulunmuştur. Bu sonuç istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Otoriter tutum alt boyutunda, düşük düzeyde otoriter tutuma sahip anne çocuklarının sosyal problem çözme puan ortalaması 11.34, orta düzeyde 11.38, yüksek düzeyde 11.58'dir. Puan ortalamaları arasında görülen farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan analiz sonucunda F değeri 0.150 ($p>0.05$) olarak bulunmuştur ve bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir. Aşırı koruyucu tutum alt boyutunda, düşük düzeyde aşırı koruyucu tutuma sahip anne çocuklarının sosyal problem çözme puan ortalaması 11.62, orta düzeyde 11.42 ve yüksek düzeyde 11.04'tür. Puan ortalamaları arasında görülen farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan analiz sonucunda F değeri 1.006 ($p>0.005$) olarak bulunmuştur. Bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir. İzin verici tutum alt boyutunda, düşük düzeyde izin verici tutuma sahip anne çocuklarının sosyal problem çözme puan ortalaması 11.06, orta düzeyde 11.53, yüksek düzeyde ise 11.24'tür. Puan ortalamaları arasında görülen farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan analiz sonucunda F değeri 1.188 ($p>0.005$) olarak bulunmuştur ve bu sonuç istatistiksel olarak bir anlamlılık taşımamaktadır.

4. Tartışma

Araştırma bulgularına göre; düşük, orta ve yüksek düzeyde demokratik tutuma sahip anne çocuklarının sosyal problem çözme beceri puan ortalamaları birbirine çok yakındır. İstatistiksel açıdan çocukların sosyal problem çözme puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Dolayısıyla yapılan araştırma sonucuna göre anne demokratik tutumu, çocukların sosyal problem çözme beceri puan ortalamaları üzerinde etkili değildir. Ünal Güçlü (2015) tarafından okul öncesi dönem çocuklarının davranışlarıyla anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada, demokratik aile tutumu ile zorbalık davranışı arasında ters yönde bir ilişki bulunmasına rağmen istatistiksel açıdan anlamlılık bulunmamıştır. Ulaşılan sonuç, araştırma bulgusunu desteklemektedir. Araştırmanın bu bulgusu, bazı araştırma sonuçlarıyla çelişmektedir. Alan yazın taramasında, demokratik tutumun, çocuğun sosyal problem çözme becerisi üzerinde olumlu etkilerinin olduğu sonucuna ulaşan araştırmalara rastlanmıştır. Arı ve Şahin Seçer (2003) araştırmalarında, tam demokratik olan ailelerin çocuklarının psikososyal temelli problem çözme becerisi puan ortalamalarının, orta düzeyde demokratik olan ve demokratik olmayan ailelerin çocuklarına göre yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Hamarta (2007), anne babalarını demokratik olarak algılayan çocukların sosyal problem çözme puan ortalamaları anne babalarını otoriter olarak algılayan anne babalardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Zengin (2008), anne baba tutumları ile adölesan saldırganlığı arasındaki ilişkiyi incelemiş, anne baba tutumları ile adölesanların saldırganlığı arasında ilişki olduğu, demokratik tutum ile pozitif yönde zayıf bir ilişki, otoriter ve ilgisiz tutum ile negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Demokratik tutumu algılama arttıkça adölesan saldırganlığı azalmakta, otoriter tutum ve ilgisiz tutum algılama arttıkça saldırganlık artmaktadır. Kaya vd. (2012), demokratik tutuma sahip anne-baba çocuklarının akademik başarılarının ve problem çözme becerilerinin yüksek olduğunu ve sosyal kaygılarının düşük olduğunu bulmuşlardır. Yılmaz (2014), ortaokul öğrencilerinin algılanan ebeveyn tutumları ile sosyal ve duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada; anne babalarıyla sıcak ve sevgiye dayalı ilişki kuran ve anne babalarının kararlarına saygı duyduğunu düşünen öğrencilerin problem çözme, iletişim, stresle başa çıkma ve kendilik değerini arttıran becerilerde iyi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma bulguları düşük, orta ve yüksek düzeyde otoriter tutuma sahip anne çocuklarının sosyal problem çözme puanlarının anne otoriter tutumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı test edildiğinde ortalamalar arası fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Bu durum annenin otoriter tutumunun çocuğun sosyal problem çözme beceri puan ortalamaları üzerinde etkili olmadığını göstermektedir. Oprea (1997), okul öncesi çocuklarının sosyal beceri gelişimleri ile ailelerinin otoriter tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada 52 Afrika kökenli, 51 Avrupa kökenli olmak üzere toplam 102 çocuk ve ailesi yer almaktadır. Araştırma sonucunda otoriter aile tutumları ile çocukların sosyal beceri gelişimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu sonuç, araştırmanın bu bulgusunu desteklemektedir. Arı ve Şahin Seçer (2003) tarafından baskı-disiplin uygulayan ailelerin çocuklarının problem çözme becerisi puanlarının baskı-disiplin uygulamayan ailelerin çocuklarına göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Hamarta (2007), otoriter anne baba tutumu ile toplam sosyal problem çözme becerisi arasında negatif bir ilişki tespit etmiştir. Araştırma sonucuna göre, anne babadan algılanan otoriter tutum arttıkça çocukların problem çözme becerileri azalmaktadır. Ogelman vd. (2013), annelerin otoriter tutumları ile çocuklarının sosyal becerileri ve okula uyumları arasında olumsuz yönde anlamlı düzeyde ilişki bulmuştur. Annelerin otoriter tutumları arttıkça, çocukların sosyal becerileri gerçekleştirme-okula uyum düzeyleri azalmakta, otoriter tutum azaldıkça sosyal becerileri gerçekleştirme ve okula uyum düzeyleri artmaktadır. Bu sonuçlar araştırma bulgusuyla çelişmektedir.

Araştırma bulgularına göre aşırı koruyucu tutuma sahip anne çocuklarının sosyal problem çözme alt ölçek puan ortalaması incelendiğinde; aşırı koruyucu tutum puanları arttıkça sosyal problem çözme puanları düşmektedir. Ancak çocukların sosyal problem çözme becerilerinin annenin aşırı koruyucu tutumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı test edildiğinde ortalamalar arası fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Hamarta (2007), algılanan koruyucu anne baba tutumunun toplam sosyal problem çözme puanlarını yordamada önemli bir etkiye sahip olmadığını bulmuştur. Sözü edilen araştırma sonucu araştırma bulgusunu desteklemektedir. Arı ve Şahin Seçer (2003), orta düzeyde aşırı koruyucu olan annelerin çocuklarının problem çözme becerisi puanları, aşırı koruyucu olmayan annelerin çocuklarınkine

göre düşük bulmuştur. Erkan (2002) araştırmasında, koruyucu tutum sergileyen anne babaların çocuklarının problem çözme becerilerinin düşük olduğu tespit etmiştir. Begde ve Özyürek (2016) ise, annelerin aşırı koruyucu tutumları ile çocukların problemin öğelerini tanımlama becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu, annelerin aşırı koruyucu tutumları arttıkça çocukların problemin öğelerini tanımlama becerilerinin de arttığı belirlemiştir. Bu sonuçlar araştırma bulgusuyla ters düşmektedir.

Araştırma bulgularına göre düşük, orta ve yüksek düzeyde izin verici tutuma sahip anne çocuklarının sosyal problem çözme puanlarının anne izin verici tutuma göre farklılaşıp farklılaşmadığı test edildiğinde ortalamalar arası fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Bu durum annenin izin verici tutumunun, çocuğun sosyal problem çözme becerisi üzerinde etkili olmadığını göstermektedir. Ogelman vd. (2013) araştırmalarında, annelerin izin verici tutumları ile çocuklarının sosyal becerileri ve okula uyumları arasında olumsuz yönde anlamlı düzeyde ilişki bulmuştur. Annelerin izin verici tutumları arttıkça, çocukların sosyal becerileri gerçekleştirme ve okula uyum düzeyleri azalmakta, otoriter tutum azaldıkça sosyal becerileri gerçekleştirme ve okula uyum düzeylerinde artış söz konusu olmaktadır. Bu sonuç araştırma bulgusuyla çelişmektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulgularına göre annelerin demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici tutuma sahip olmaları ile çocuklarının sosyal problem çözme beceri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Yani, anne tutumları, çocukların sosyal problem çözme beceri puan ortalamaları üzerinde etkili değildir. Erdoğan ve Uçukoğlu'nun da (2011) belirttiği gibi, çocuğun içinde yaşadığı sosyal dünyaya uyumunu ve iletişim kurmasını sağlayan en önemli kurum ailedir. Anne-babanın çocuğa yönelik ortaya koyduğu davranış örüntüleri, çocuğun çevresini algılamasında ve uygun tepkileri ortaya koymasında en önemli faktördür. Alisinanoğlu'na (2003) göre de, anne-babalar bilerek ya da bilmeyerek çocuklarına nasıl davranmaları, düşünmeleri, hissetmeleri, algılamaları gerektiğini çocuk yetiştirme tutumlarıyla öğretmektedirler. Dolayısıyla, ailenin çocuğuna karşı gösterdiği tutum, onun pek çok gelişim alanında olduğu gibi problem çözme becerisinde de önemli etkenlerden biridir. Buradan hareketle, ailelerin çocuklarını yetiştirirken onların problem çözme becerilerine ayrı bir önem vermeleri gerekmektedir. Böylece ileride sosyal hayata atılacak yetişkin bir birey olarak bu çocuklar, karşılaştıkları problemlerin üstesinden kolayca gelebilecekler, mutlu birer birey olacaklardır. Ancak, Türkiye'deki eğitim seviyesinin düşüklüğü, insanların okuma alışkanlığının yetersizliği gibi nedenlerle ebeveynler çocuklarını yetiştirirken daha çok geleneksel yöntemleri ve kulaktan dolma bilgiler yoluyla öğrendiklerini uygulamaktadırlar. Oysa her alanda bilgi patlamasının yaşandığı bir zamanda bu tür yöntemler ve bilgiler yetersiz kalmaktadır. Bu yüzden anne-babaların yeni bilimsel bulguların ışığında çocukların gelişim ihtiyaçları ile ilgili farkındalıklarını artıracak ve onların çocuklarıyla doğru iletişim kurmalarını sağlayacak çok çeşitli bilimsel çalışmalara ihtiyaç vardır (Kaya vd., 2012).

Öneriler:

- Okul öncesi eğitim programları çocukların sosyal problem çözme becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerle zenginleştirilebilir.
- Yapılan araştırma Konya'da okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 ay çocuklar ile sınırlıdır. Dolayısıyla farklı illerde ve farklı yaş gruplarındaki okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ve etmeyen çocukların anne tutumları ve sosyal problem çözme becerileri incelenebilir.
- Anaokulu-anasınıfı öğretmenlerine çocukların sosyal problemlerini çözmeleri konusunda destek olmaları açısından bu konuda eğitim verilebilir.
- Anne-babalara ebeveyn tutumları konusunda bilgilendirici eğitimler verilebilir.
- Anne-babalar sosyal becerilerin kazandırılmasında olumlu model olmalıdırlar.

Kaynakça

- Aktaş Özkafacı, A. (2012). Annenin çocuk yetiştirme yutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alisinanoğlu, F. (2003). “Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 1(1), 1-14.
- Altınköprü, T. Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır? İstanbul: Hayat Yayıncılık, 2000.
- Altun, M., Dönmez, N., İnan, H., Taner, M. ve Özdilek, Z. (2001). “Altı yaş grubu çocukların problem çözme stratejileri ve bunlarla ilgili öğretmen ve müfettiş alguları”, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(1), 211-230.
- Anlıak, Ş. ve Dinçer, Ç. (2005). “Farklı eğitim yaklaşımları uygulayan okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların kişiler arası problem çözme becerilerinin değerlendirilmesi”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 38(1), 149-166.
- Arı, R. ve Şahin Seçer, Z. (2003). “Farklı ana baba tutumlarının çocukların psikososyal temelli problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi, 10, 451-463.
- Arslan, G. ve Kabasakal, Z. (2013). “Ergenlerin problem çözme becerileri ve ana baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi”, Turkish Studies, 8(6), 33-42.
- Aşkın, M. Kişilik ve Kişilerarası İlişkiler: İnsan İlişkileri ve İletişim (Editör: Solak, A), Ankara: Mikro Yayın, 2006.
- Attili, G., Vermigli, P. and Roazzi, A. (2011). “Rearing styles, parents’ attachment mental state, and children’s social abilities the link to peer acceptance”, Child Development Research, <http://www.hindawi.com/journals/cdr/2011/267186/>
- Aydın, H. B. Çocuk Ruh Sağlığı, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2004.
- Aydoğan, Y. (2004). İlköğretim ikinci ve dördüncü sınıf öğrencilerine genel problem çözme becerilerinin kazandırılmasında eğitimin etkisinin incelenmesi, Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydoğan, Y. Problem Çözme Ve Problem Becerilerinin Desteklenmesi (Editör: Ömeroğlu E), 2. baskı, Ankara: Kök Yayıncılık, 2012.
- Aydoğan, Y., Özyürek, A. ve Gültekin Akduman G. Öğrenme ve Öğrenme Teknikleri, Ankara: Vize Yayın Basın, 2014.
- Bal, Ö. (2013). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 4- 6 yaş çocukların kişilerarası problem çözme becerileri ve bakış açısı alma becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bal, Ö. ve Temel, Z. F. (2014). “Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 4-6 yaş çocuklarının kişiler arası problem çözme ve bakış açısı alma becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi”, Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(1), 156-169.
- Başaran, İ. E. Eğitim Psikolojisi, Ankara: Nobel Yayınları, 2005.
- Begde, Z. ve Arzu Özyürek, A. (2016). “Öğretmen ve anne-baba tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerine etkisi”, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 5(1), 204-232.
- Bingham, A. Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerinin Geliştirilmesi (Çeviren: Oğuzkan, A.F.), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1998.
- Cüceloğlu, D. İnsan ve Davranışı, 28. baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2016.
- Çağdaş, A. Anne-Baba-Çocuk İletişimi, 2. Baskı, Ankara: Erek Ofset, 2015.
- Çalık, T. Yönetimde Problem Çözme Teknikleri, Ankara: Nobel Yayınları, 2003.
- Çalışkan, S., Selçuk, G. S. ve Erol, M. (2006). “Fizik öğretmen adaylarının problem çözme davranışlarının değerlendirilmesi”, H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 30, 73-81.
- Dereli, E. (2008). Çocuklar için sosyal beceri eğitim programının 6 yaş çocukların sosyal problem çözme becerilerine etkisi, Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dinçer, Ç. ve Güneysu, S. (1995). “Okul öncesi dönemde problem çözme”, Yaşadıkça Eğitim Dergisi, 42, 2-7.

Durualp, E. ve Aral, N. (2011). “Anasınıfına devam eden altı yaşındaki çocukların sosyal uyum ve beceri düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi”, 2. Uluslararası Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi, Bildiri Kitabı: 186-192, 7-9 Ekim, Ankara.

D’Zurilla, T. J., Nezu, A.M. and Maydeu-Olivares, A. Social Problem Solving Theory and Assessment, (Editors: Chang, E. C., D’Zurilla, T. J., Sanna, L. J), Washington: American Psychological Association, 2002.

Erdoğan, Ö. ve Uçukoğlu, H. (2011). “İlköğretim okulu öğrencilerinin anne-baba tutumu algıları ile atılganlık ve olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeyleri arasındaki ilişkiler”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 19(1), 51-72.

Erkan, Z. (2002). Ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri, ana-baba tutumları ve ailede görülen risk faktörleri üzerine bir çalışma, Yayınlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.

Freedman, J. L., Sears, D. O. ve Carlsmith, J. M. Sosyal Psikoloji, (Çeviren: Dönmez, A.) Ankara: İmge Yayıncılık, 2003.

Freund, L. S. (1990). “Maternal regulation of children's problemsolving behavior and its impact on children's performance”, Child Development, 61(1), 113-126.

Grolnick, W. S. The Psychology of Parental Control: How Well-Meant Parenting Backfires, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 2003.

Güçlü, N. (2003). “Lise müdürlerinin problem çözme becerileri”. Milli Eğitim Dergisi 80.Yıl Özel Sayısı, (160), 272-300.

Hamarta, S. (2007). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin sosyal problem çözme becerilerinin algılanan anne-baba tutumları açısından incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Johnson, J. L. (2000). Preventing conduct problems and increasing social competence in high-risk preschoolers, Unpublished doctorate dissertation, Regent University, Virginia.

Karabulut Demir, E. ve Şendil, G. (2008). “Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ)”, Türk Psikoloji Yazıları, 11(21), 15-25.

Karasar, N. Bilimsel Araştırma Yöntemi, 27. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları, 2014.

Kaya, A., Bozaslan, H., ve Genç, G. (2012). “Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi”, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(1), 208-225.

Kesicioğlu, O. S. (2015). “Okul öncesi dönem çocukların kişilerarası problem çözme becerilerinin incelenmesi”, Türk Eğitim Derneği Eğitim ve Bilim, 40(177), 327-342.

Kneeland, S. Problem Çözme (Çeviren: Kalaycı, N.), Gazi Kitabevi: Ankara, 2001.

Koray, Ö. ve Azar, A. (2008). “Ortaöğretim öğrencilerinin problem çözme ve mantıksal düşünme becerilerinin cinsiyet ve seçilen alan açısından incelenmesi”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 16(1), 125-136.

Kuzgun, Y. ve Eldeleklioğlu, J. Ana Baba Tutumları Ölçeği. PDR’de Kullanılan Ölçekler, (Editörler: Kuzgun, Y., Bacanlı, F), Ankara: Nobel Yayınları, 2005.

Miller, M. and Nunn, G.D. (2001). “Using group discussions to improve social problem-solving and learning”, Education (Chula Vista, Calif), 121, 470-475.

Morgan, C. T. Psikolojiye Giriş (Çeviren: Arıcı, H), Ankara: Metaksan Matbacılık, 2000.

Nezu, M., Nezu, C. M. and D’Zurilla, T. J. Problem-Solving Therapy, New York: Springer Publishing Company, 2013.

Ogelman, H. G., Önder, A., Seçer, Z. ve Erten, H. (2013). “Anne tutumlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini ve okula uyumlarını yordayıcı etkisi”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (29), 143-152.

Olcay, O. (2008). Bazı kişisel ve ailesel değişkenlere göre okul öncesi dönemde çocukların sosyal yetenekleri ve problem davranışlarının analizi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Oprea, L. (1997). The relationship of authoritative parenting style of Head Start families and the development of appropriate social skills in preschool children, Unpublished doctoral dissertation, University of New Orleans, Louisiana.

Özabacı, N. (2006). “Çocukların sosyal becerileri ile ebeveynlerin sosyal becerileri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma”, F. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 16(1), 163-179.

Özdil, G. (2008). Kişilerarası problem çözme becerileri eğitimi programının okulöncesi kurumlara devam eden çocukların kişilerarası problem çözme becerilerine etkisi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Özyürek, A. ve Tezel Şahin, F. Anne-Baba Olmak ve Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları. Anne Baba Eğitimi, (Editör: Güler, T), 2. baskı, Ankara: Pegem Akademi, 2012.

Sasık, Y. (2014). “Anne baba tutumları ve bu tutumların çocukların kişilikleri üzerine etkileri”, <https://yegansasik.wordpress.com>

Senemoğlu, N. Gelişim Öğrenme ve Öğretim, 2. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi, 2016.

Steinberg, L. Ergenlik, 3. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2013.

Şahin, G. (2009). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocuklarının özerklik ve atılganlık düzeyleri ile sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Tavlı, B. S. (2007). 6 yaş grubu anasınıfı öğrencilerinin problem çözme becerilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

Terzi Işık, Ş. (2000). İlköğretim okulu altıncı sınıf öğrencilerinin kişilerarası problem çözme beceri algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tuzcuoğlu, N. Bir Aile Olmak: Anne Baba Olmanın Altın Kuralları, İstanbul: Morpa Yayınları, 2003.

Tuzcuoğlu, N. ve Tuzcuoğlu, S. Çocuğun Cinsel Eğitimi: Anne Ben Nasıl Doğdum, 4. baskı, İstanbul: Morpa Yayınları, 2007.

Tuzcuoğlu, A.S. ve Erdoğan, F.H. (2014). “Ortaokula devam eden 11-12 yaş grubu çocukların çatışma çözme davranışları ile annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2,(8), 355-369.

Tümekaya, S. ve Gülaçtı, F. Erken Çocukluk Eğitimi, Ankara: Nobel Yayınları, 2010.

Ünal Güçlü, G. (2015). Okul öncesi dönemdeki çocukların davranışlarıyla anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Ünal, M. ve Aral, N. (2014). “Deney yöntemine dayalı eğitim programı'nın 6 yaş çocuklarının problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi”, Eğitim ve Bilim, 39(176), 279-291.

Vural, B. Öğrencilerin Başarısı İçin Aile Okul Birlikteliği, 2.baskı, İstanbul: Hayat Yayınları, 2004.

Yavuzer, H. Çocuk Psikolojisi, 35. baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2012.

Yavuzer, H. Ana-Baba ve Çocuk, 25. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2016.

Yıldız, A. (2004). “Ebeveyn tutumları ve saldırganlık”, Polis Bilimleri Dergisi, 6(3-4), 131-150.

Yılmaz, E. (2012). 60-72 aylık çocukların duyguları anlama becerilerinin sosyal problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Yılmaz, F. (2014). Ortaokul 6.7.8. sınıf öğrencilerinin algılanan ebeveyn tutumları ile sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz, E. ve Tepeli, K. (2013). “60-72 Aylık çocukların sosyal problem çözme becerilerinin duyguları anlama becerileri açısından incelenmesi”, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi 17(2), 117-130.

Yörükoğlu, A. Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, 7.baskı, İstanbul: Özgür Yayınları, 2007.

Yörükoğlu A. Çocuk Ruh Sağlığı, 32. baskı, İstanbul: Sözcü Kitabevi, 2016.

Zembat, R. ve Unutkan, P. Ö. Problem Çözme Becerilerinin Gelişimi: Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar, İstanbul: Morpa Yayınları, 2005.

Zengin, E. (2008). Anne baba tutumları ile adölesan saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.